

Inkijk nieuw boek van Eugène de Groot

Toeval of niet? De verschillende gezichten van het toeval en de dood

Toeval of niet? gaat in op wat toeval eigenlijk is en hoe zich dat uit. De vraag of er sprake is van toeval of niet, is niet zo eenduidig als vaak wordt aangenomen. Er blijken fundamentele vraagstukken mee samen te hangen, zoals die van de dood en de zin van ons bestaan. In onze gesecculariseerde cultuur denken mensen dikwijls dat het toeval een grote rol speelt bij kwesties als gezondheid, maatschappelijke ongelijkheid en persoonlijk geluk. Anderen menen daarentegen dat toeval niet bestaat, omdat alles van hogerhand of vanuit een spiritueel geladen universum bepaald zou zijn, al dan niet in samenhang met de keuzevrijheid van de mens. Het betoog van dit boek bewandelt, op basis van concreet beschreven feiten, een middenweg tussen deze tegenovergestelde visies. De term ‘vitragetoeval’ wordt geïntroduceerd om een vorm van toeval aan te geven waarin een diepere laag van onze werkelijkheid oplicht.

Inkijk in boek

Enkele passages uit het boek om een indruk ervan te krijgen:

- a) de inhoudsopgave;
- b) over ‘vitragetoeval’ (uit hoofdstuk 4);
- c) over Ap Dijksterhuis/’het slimme onbewuste’ (uit hoofdstuk 7);
- d) over de casus Shanti Devi en wie jij nu eigenlijk bent (uit hoofdstuk 8);
- e) over de rijkdom van het pure toeval (uit hoofdstuk 9).

a)

Inhoudsopgave *Toeval of niet?*

Hoofdstuk 1 Inleiding

Hoofdstuk 2 Casus de koninginpage

- 2.1 De bijzondere gebeurtenissen
- 2.2 De casus, een voorlopige analyse

Hoofdstuk 3 Synchroniciteit

- 3.1 Carl Gustav Jung en synchroniciteit
- 3.2 Synchroniciteit wetenschappelijk onderzocht

Hoofdstuk 4 Vitragetoeval

- 4.1 De koninginpage-casus als synchroniciteitsreeks; soorten toeval

4.2 Vitragetoeval

Hoofdstuk 5 Reïncarnatie

- 5.1 Een oud, wijdverbreid idee en karma
- 5.2 Een recent reïncarnatieverhaal

Hoofdstuk 6 Reïncarnatie onderzocht

- 6.1 Reïncarnatie als verklaring voor regressie?
- 6.2 Regressietherapie wetenschappelijk onderzocht
- 6.3 Reïncarnatie, karma en biologie
- 6.4 ‘Parabiologie’ of ‘vitragebiologie’

Hoofdstuk 7 De wisselwerking van binnen en buiten

- 7.1 De wederzijdse relatie tussen geest en lichaam
- 7.2 Het slimme onbewuste spiritueel opgevat
- 7.3 De symboliek van binnen en buiten
- 7.4 Binnen en buiten als orakeltaal

Hoofdstuk 8 De verbeelding voorbij

- 8.1 De glijdende schaal van beeld naar beeldloos
- 8.2 De tranen van Shanti Devi en wie jij nu eigenlijk bent

Hoofdstuk 9 Puur en vitrage-toeval: een ideale combinatie

- 9.1 De rijkdom van het pure toeval
- 9.2 De januskop van het toeval: vitragetoeval versus puur toeval
- 9.3 Vrije wil, de rol van het ego en ‘perichroniciteit’

Hoofdstuk 10 Terugblik: de creatieve rol van het toeval

- 10.1 Tussen ‘toeval bestaat niet’ en ‘vitragetoeval bestaat niet’ en over weten en geloven
- 10.2 Een toevalstoer in vogelvlucht

Literatuur

Eindnoten

b) Passage uit voorwoord.

“Dit boek is een vervolg op *De vleugelslag van een koningin* en *De vleugelslag van een koningin*. Naar het spiritueel humanisme. Het laatstgenoemde boek is in 2022 verschenen en bevat mijn visie op het leven, met een meer theoretisch deel I en een meer praktisch (ethisch) deel II. Aanleiding ervoor was mijn grondige overtuiging dat we in onze moderne maatschappij op een ongelukkig spoor

zitten. Dat spoor hangt samen met een visie op wat het leven eigenlijk is die eenzijdig en nogal dominant is. Wat is dan een goede visie die kan bijdragen aan meer geluk? Daarover gaat dat boek.

Ik werd naar aanleiding van de publicatie van dat eerste boek uitgenodigd op enkele plekken in den lande een lezing te komen houden. Een van die lezingen ging over het toeval, een thema uit mijn eerste boek. Na afloop kreeg ik van menig toehoorder te horen dat ik ze aan het denken had gezet. Ik kon geen groter compliment krijgen, want zelf denken is zo ongeveer het beste wat mensen kunnen doen. Niet voor waar aannemen wat de spreker zegt, maar zelf op onderzoek uitgaan. En het eigen waarnemen en denken is daarvoor onontbeerlijk. Eerst zien en dan geloven. Maar waarom zou ik de strekking van mijn lezing dan niet breder bekend maken? Ik zou dan tevens de gelegenheid krijgen wat uitvoeriger op het thema van toeval in te gaan, waar zo ontzettend veel kwesties, en ook fundamentele levensvragen, aan vastzitten. Want een lezing van een uur lang biedt natuurlijk veel minder gelegenheid een onderwerp grondig te bespreken dan een boek.

Mijn ‘*Koninginnepage*’ begon ik met bijzondere voorvallen die ikzelf had meegemaakt, waarvan één met een koninginnepage. Zo ook nu weer. Ik meen dat die nieuwe voorvallen met koninginnepages veel onthullen over ons menselijk bestaan. Dat probeer ik in dit boek opnieuw te laten zien. Het gaat dan natuurlijk niet om de koninginnepages of die heel specifieke ervaringen zelf. Die betreffen slechts een beperkt gezelschap van mensen die in mijn beschrijving ervan ten tonele komen. Maar ze maakten wel indruk op die betrokkenen en ik hoop iets van die indruk over te brengen. En wel als opmaat voor een veel bredere boodschap, waarin kwesties als synchroniciteit, reïncarnatie, leven na de dood en de zin van ons bestaan aan bod komen. (...)”

c) **Over Ap Dijksterhuis/’het slimme onbewuste’** (uit hoofdstuk 7).

“Ap Dijksterhuis, hoogleraar aan de Radboud Universiteit te Nijmegen (leeropdracht: psychologie van het onbewuste), heeft naam gemaakt met populairwetenschappelijke bestsellers over menselijk geluk en over het onbewuste. Zijn in 2007 uitgekomen *Het slimme onbewuste. Denken met gevoel* heeft intussen tientallen herdrukken beleefd. In 2024 is daar een herziene editie van uitgekomen, waarin wetenschappelijke inzichten en onderzoeken van de jaren sinds de eerste druk verwerkt zijn. Dijksterhuis’ boodschap blijft dezelfde: ons onbewuste is razendslim en is ons bewuste vaak de baas. (...)”

Het grote goed van Dijksterhuis’ boeken en zijn visie, inclusief zijn uitleg van de vormen waarin en de voorwaarden waaronder de menselijke creativiteit aan het daglicht treedt, is zijn erkenning dat het onbewuste een enorm creatief potentieel bevat. Maar hij levert er geen enkele verklaring voor. Is het niet vreemd dat iets onbewusts al die creatieve impulsen aandraagt? Hoe kan Dijksterhuis dat binnen zijn materialistisch-reductionistisch kader verklaren? Dit is een variant van het ‘hopla-model’ dat ik in mijn eerste boek aan de kaak stel.

Het denkmodel van het Nieuwe Denken levert hier een schot voor open doel op basis van de voorzet die Dijksterhuis levert: wat voor mensen onbewust is, is vanuit zichzelf/Zichzelf hoogst bewust. Dat is de universele of oneindige Intelligentie die aan de basis van alles ligt en in het citaat hierboven (ook in de oorspronkelijke tekst) niet voor niets cursief is weergegeven. Juist omdat de bron van de creatieve invallen bij mensen zelf van intelligente aard is, kan die voor

de invallen zorgdragen. Zoals ook Dijksterhuis het over het ‘slimme’ onbewuste heeft. Maar het denkschema van Dijksterhuis loopt van zichzelf weg, het kan niet verklaren wat het behelst. Al zijn mooie voorbeelden van de creatieve kracht van het onbewuste worden pas mogelijk doordat er een intelligente bron achter zit, in de mens zelf (vanuit menselijk perspectief onbewust) en tegelijkertijd een bron die het menselijke overstijgt (vanuit Zichzelf bewust). (...)

Een ander en hiermee samenhangend misverstand is volgens het laatste Dijksterhuis-citaat dat de hersenen het orgaan zijn dat voor de menselijke intelligentie zorgdraagt. Maar inspiratie is geen uitvinding van het brein, net zo min als intelligentie door het brein geproduceerd wordt. Het bewustzijn gaat ook na de lichamelijke dood gewoon door, dankzij zogenoemde astrale lichamen die het voertuig van de ziel zijn. Alleen zo vallen zogenoemde BDE's te verklaren, bijna dood-ervaringen tijdens het compleet uitgevallen zijn van hersenfuncties. En ook de reïncarnatie-verhalen van de hoofdstukken hiervoor, met het astrale lichaam dat de verbinding legt tussen de verschillende incarnaties. Of ervaringen van synchroniciteit, want wat anders kan zorgen voor de fijne afstemming van verschillende gebeurtenisketens op elkaar? En tal van geboekstaafde andere verschijnselen. Het menselijk brein is een trechter die menselijke ervaringen mogelijk maakt, dat wil zeggen ervaringen die op menselijke wijze beleefd worden. Of anders gezegd vormen de menselijke hersenen een filter dat de universele intelligentie haar weg laat banen in het fysieke menselijke omhulsel. Wanneer met de dood een eind komt aan dat fysieke lichaam, komt ook aan de hersenfuncties een eind en gaat de menselijke ziel verder in een andersoortig lichaam dat toegesneden is op die nieuwe levensstaat. Aldus de visie zoals die intussen in ontelbare geschriften van verschillende tradities vervat ligt. Zo kunnen we de verschijnselen zoals ze zich aandienen recht doen.

Juist door dat aangesloten zijn van de mens met zijn bewuste en onbewuste leven op die universele intelligentie, laat zich in principe verklaren dat wat mensen graag willen werkelijkheid wordt, ook langs voor mensen onbewuste weg. (...)"

d) Over de casus Shanti Devi en wie jij nu eigenlijk bent (uit hoofdstuk 8).

“We keren nog één keer terug naar de kwestie van reïncarnatie en doen dat aan de hand van het voorbeeld van Shanti Devi (1926-1987). Dat confronteert ons bij uitstek met de vraag wie we eigenlijk zelf als individueel mens met een bepaalde persoonlijkheid zijn. Wie zijn we zelf? Op deze fundamentele vraag kom ik terug na mijn weergave van dit voorbeeld.

Ik werd op het spoor van deze casus gezet door het lezen van een boek van de Britse psychiater dr. Alexander Cannon (1896-1963). Het verscheen in 1936 in London onder de titel *The Power of Karma in Relation to Destiny*. Het bewuste voorbeeld was even tevoren in de publiciteit gekomen en verspreidde zich in korte tijd verder over de wereld. India was toen nog een kolonie van het Britse rijk. Eerst was het gebeuren bekend in Shanti's eigen woonplaats Delhi en een andere plaats 135 mijl verderop. Mohandas K. Gandhi richtte een commissie in om het geval te onderzoeken, die in 1936 een onderzoeksverslag uitbracht. Cannon had het ‘recent’ gelezen in de *Bombay Chronicle* en berichtte er dus over op enkele pagina's in zijn toen kersverse boek over karma en reïncarnatie. Het geval blijft tot vandaag de dag mensen, onder wie onderzoekers (zoals ook Ian Stevenson die we al in par. 7.1 tegenkwamen), interesseren. Hieronder de hoofdlijnen van deze bijzondere zaak.

Shanti Devi werd in 1926 geboren in Chirakdana, een stadsdeel in Oud-Delhi. Tot haar vierde levensjaar sprak ze amper, maar vanaf haar vierde maakte ze opmerkingen waarvan de

strekking was dat ze niet bij haar echte ouders woonde en eerst ergens anders leefde. Haar ouders besteedden aanvankelijk nauwelijks aandacht aan haar vreemde opmerkingen, maar het meisje bleef hardnekkig volhouden. Op zesjarige leeftijd liep ze weg van huis in een poging haar voormalige woonplaats Muttra (zo sprak ze het zelf uit overeenkomstig het dialect zoals dat gebezigd werd in Mathura, zoals die stad officieel heette en heet) te bereiken, zo'n 180 kilometer verderop. Het hoofd van haar school, die over haar vreemde uitlatingen te horen kreeg, vroeg haar ouders hun dochter te mogen spreken -ze was toen acht jaar- en was onder de indruk van de gedetailleerde opmerkingen die ze over haar vroegere leven maakte, des te meer omdat die herinneringen een volwassen vrouw in plaats van een kind betroffen. Ook vielen hem dialectwoorden op die niet bij het dialect van haar huidige woonplaats hoorden (en achteraf konden worden geïdentificeerd als dat van Mathura). Op basis van de informatie van Shanti vond het schoolhoofd op het door haar aangegeven adres de man, Kedar Nath Chaubey, van wie Shanti zei dat die in haar vorige leven als Lugdi Devi haar echtgenoot was geweest. De man vertelde dat zijn eerdere vrouw Lugdi Devi was overleden, dat bleek ruim een jaar vóór de geboorte van Shanti gebeurd te zijn. Van het een kwam het ander, er werd een ontmoeting van Kedar Nath Chaubey en Shanti gearrangeerd. Hij kwam met zijn toenmalige vrouw en zijn zoon uit zijn huwelijk met Lugdi bij haar op bezoek. Het was een heel emotioneel bezoek voor Shanti, ze huilde lang na het zien van Chaubey en hun zoon, die nu vier jaar ouder was dan Shanti zelf. Lugdi was nog in de kraamperiode, tien dagen na de geboorte van die zoon overleden. Shanti overtuigde Chaubey op basis van alles wat zij vertelde en wat ze antwoordde op zijn vragen, dat zij toen inderdaad zijn vroegere vrouw was.

De voorvallen rond Shanti Devi werden '*the talk of the town*' en raakten steeds verder bekend tot bij Mohandas K. Gandhi, toen al jarenlang leider van de Indiase onafhankelijkheidsbeweging. Hij stelde een commissie samen die het geval ging onderzoeken. (...) Voor veel hindoes was deze casus een bewijs van de superioriteit van hun religie tegenover de Abrahamitische religies van het westen (jodendom, christendom en islam), omdat die -althans de grootste leerstellige varianten ervan- het bestaan van reïncarnatie ontkennen. (...)"

e) Over de rijkdom van het pure toeval (uit hoofdstuk 9).

"Gelukkig is er puur toeval, iets wat gebeurt en niet (concreet) bedoeld is. Het is heerlijk dat niet alles gedetermineerd, anders gezegd vooraf bepaald is. Er is vrijheid in het bestaan, niet alleen vanwege de vrije wil van mensen maar ook omdat er -mede vanwege die vrije wil, maar ook zonder dat menselijk vermogen- dingen samenkomen die tevoren niet gepland of bedoeld zijn. Het onverwachte en speelse zit in het bestaan ingebakken.

Kijk naar een willekeurige sportwedstrijd. Nemen we als voorbeeld een wedstrijd in het voetbal, een teamsport. Het toeval speelt dan op voorhand een grotere rol dan bijvoorbeeld bij een hardloophwedstrijd waarin iedere loper voor zijn eigen kansen gaat en in beginsel alleen met zichzelf tegenover de rest van het sportersveld te maken heeft. De ene voetballer probeert de andere aan te spelen, maar hoewel hij vrij staat raakt hij de bal met zijn voet of zijn hoofd net iets anders dan hij bedoelde, zodat die niet bij zijn medespeler terecht komt. Of hij wordt iets uit evenwicht gebracht door een speler van de tegenpartij, zodat hij de bal niet goed raakt. In die gevallen lukt niet wat hij beoogde. Maar dit wil nog allerm minst zeggen dat die mislukte actie in het geheel van de wedstrijd niet goed voor hem en zijn team kan uitpakken. Zelfs juist dóór zijn mislukte actie kan de wedstrijd een voor hem gunstig verloop krijgen. En niet alleen als de mislukte voorzet direct in een onbedoeld doelpunt uitmondt. Veel vaker omdat het

wedstrijdverloop vanaf dat ‘begin’ van die mislukte voorzet heel anders wordt dan zonder die voorzet het geval geweest zou zijn. In de zogenoemde chaostheorie staat dit bekend als ‘de sterke afhankelijkheid van beginvoorwaarden’: als het begin (en tijdens een wedstrijd zijn er heel veel beginpunten in de zin van de chaostheorie) net iets anders was geweest, had je een heel ander gevolg gekregen. Ontelbare factoren spelen een rol die maken dat voetbal een sport is waarbij het toeval een belangrijke rol speelt die bijdraagt aan de spanning van het geheel. Zijn de niveauverschillen tussen de teams niet al te groot, dan is de rol van het toeval des te prominenter, omdat de uitkomst dan in verhouding minder bepaald wordt door de ervaringen, talenten en de ingesleten patronen van de spelers. Mede dankzij die grote rol van het toeval is het voetbal wereldwijd de meest populaire sport. Er is spanning mee gemoeid die er niet zou zijn als bijvoorbeeld PSV steeds zou winnen. Gelukkig dus dat PSV niet steeds wint. (...)”